

Közép-európai közvélemény:

Az Európai Unióhoz való csatlakozás
támogatottsága Kelet-Közép-
Európában

A Central European Opinion Research Group
(CEORG) havi rendszeres közvéleménykutatása

2002. május

CEORG – Central European Opinion Research Group

A Közép-Európai Közvéleménykutató Társulás (Central European Opinion Research Group, CEORG) három közép-kelet-európai ország, Csehország, Magyarország és Lengyelország egy-egy, társadalom- és közvéleménykutatással foglalkozó intézetének közös vállalkozása. A közös intézmény 1999. január 1. óta működik. Alapítói:

CVVM – Centrum pro výzkum veřejného mínění (Csehország)

TÁRKI – Társadalomkutatási Intézet Rt. (Magyarország)

CBOS – Centrum Badania Opinii Społecznej (Lengyelország)

Az együttműködés keretén belül minden hónapban egy, a három országban azonosan megfogalmazott, négy-öt kérdésből álló blokk kerül az Omnibusz kérdőívekre. A kérdések minden hónapban egyetlen témára vonatkoznak. A témák között találunk olyanokat, melyek periodikusan, féléves vagy éves gyakorisággal megkérdezésre kerülnek. Így félévente mindhárom országban, a felnőttkorú lakosságot reprezentáló minta tagjait arra kérjük, értékeljék saját anyagi helyzetüket és az ország gazdasági állapotát, illetve megkérdezzük őket várakozásaikról is ezen a két területen. Ezzel egyidőben azt is tudakoljuk, miként vélekednek saját országuk kormányának és az ellenzéknek a legutóbbi parlamenti választások óta eltelt időszakban kifejtett tevékenységéről, valamint a demokrácia állapotáról. Éves gyakorisággal érdeklődünk a három ország lakosainak a NATO-tagsággal és az európai uniós csatlakozással kapcsolatos véleményéről. A nem állandó kérdések között a legkülönbözőbb, a társadalomkutatás szempontjából releváns témakörök szerepelnek. Az ily módon rendelkezésre álló adatok alapján gyorsjelentések és publikációk készülnek.

Az adatfelvételről

Az adatfelvétel mindhárom országban személyes megkérdezés révén, az egyes országok felnőttkorú lakosságát nem, életkor, iskolai végzettség és lakóhely szerint reprezentáló mintán készül. A mintanagyság Csehországban 1000-, Magyarországon 1500-, Lengyelországban 1100 fős. Az adatok elemzéséből minden hónapban gyorsjelentés készül.

Az Európai Unióhoz való csatlakozás támogatottsága Kelet-Közép-Európában

2002 májusában az EU-csatlakozás lakossági támogatottságának közép-kelet-európai összehasonlítására adódott lehetőség a CEORG-felmérés segítségével. A Közép-Európai Közvélemény-kutató Társulás (Central European Opinion Research Group, CEORG) három közép-kelet-európai ország, Csehország, Lengyelország és Magyarország egy-egy, társadalom- és közvélemény-kutatással foglalkozó intézetének közös vállalkozása. Az együttműködés keretén belül minden hónapban egy, a három országban azonosan megfogalmazott, három-öt kérdésből álló blokk kerül az intézetek kérdőíveibe. A témák között vannak periodikusan, féléves vagy éves gyakorisággal ismétlődő kérdések. Ebben a hónapban is a már többször vizsgált EU-csatlakozásról szóló kérdés kerül előtérbe.

Amint az 1. táblázat mutatja, egy esetleges EU-csatlakozásról szóló népszavazásra a magyarok mennének el a legnagyobb arányban a négy vizsgált ország közül 2002 májusában. A magyar megkérdezettek háromnegyede (76%-a) ígéri, hogy elmenne, bár a lengyeleknél sem sokkal alacsonyabb ez az arány: tíz lengyelből hét részt venne a népszavazáson. A csehek és az oroszok között azonban már kevesebben aktívak: előbbiek 63%-a, utóbbiak 53%-a tartozik a népszavazásra elmenni szándékozók közé. Még alacsonyabb fokú aktivitást mutat az, ha a részvételüket *biztosra* ígérők arányait hasonlítjuk össze: a magyarok kétharmada és a lengyelek hattizede mellett az oroszoknak csupán egynegyede, a cseheknek pedig valamivel több, mint egyharmada választotta csak ezt a válaszlehetőséget. A bizonytalanok aránya épp ez utóbbiaknál a legnagyobb: öt cseh megkérdezettből egy még nem tudja, hogy részt venne-e egy ilyen szavazáson. A népszavazást elutasítók az oroszok között képviseltetik magukat a legnagyobb arányban: 14%-uk biztosan, 19%-uk pedig valószínűleg nem szavazna, azaz minden harmadik orosz maradna távol a népszavazástól, szemben a csehek 14, a lengyelek 151 és a magyarok 17%-os arányával.

1. táblázat Ha a következő vasárnap népszavazást tartanának ...ország Európai Unióhoz való csatlakozásáról, akkor Ön...? (%)

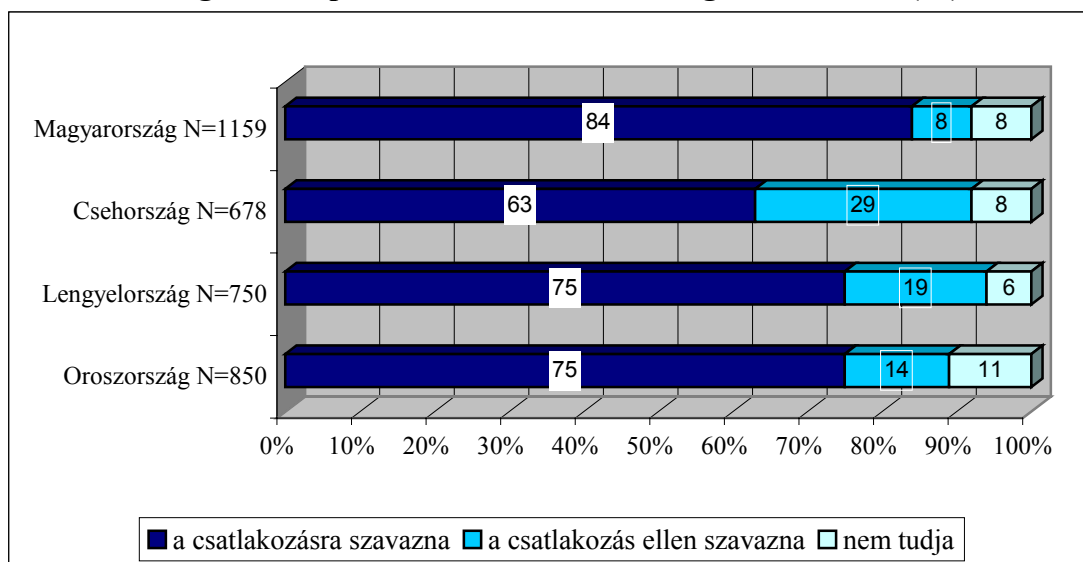
	Magyarország	Csehország	Lengyelország	Oroszország
biztosan elmenne	65,6	34,9	59,5	24,0
inkább elmenne	10,5	28,1	12,1	29,1
még nem tudja, hogy elmenne-e	13,9	21,8	14,1	13,9
inkább nem menne el	9,8	8,3	5,0	19,2
biztosan nem menne le szavazni	7,3	6,8	9,3	13,8
<i>összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>N=</i>	<i>1522</i>	<i>1081</i>	<i>1047</i>	<i>1600</i>

A négy ország közül csak a magyar válaszolók társadalmi-demográfiai jellemzőit ismerjük, ám ezek alapján számos jellegzetességet fedezhetünk fel a csatlakozásról szóló kérdésekre adott válaszadói csoportok között. Így például a népszavazáson részvételüket ígérők között az átlagosnál nagyobb arányban fordulnak elő férfiak, fiatalok és a középkorúak, azaz aktív korúak (18–59 évesek), érettségizettek és diplomások, a legnagyobb átlagjövedelmű háztartásokban élők, alkalmazottak és munkanélküliek. A szavazástól várhatóan távolmaradók között felülreprezentáltak a 60 év felettiak, a legfeljebb alapfokú iskolai végzettségűek, a közepes jövedelmű háztartásokban élők (akik az egy főre jutó háztartási jövedelem öt kvintiliséből a harmadikba esnek), a nyugdíjasok és a községekben élők. A bizonytalanok között mintabeli előfordulásukhoz képest szignifikáns mértékben magasabb a nők, az idősek

(60 év feletti), a legfeljebb 8 osztályt végeztek, az alacsony jövedelműek (a legalsó jövedelmi kvintilisbe tartozók), valamint a nyugdíjasok aránya.

Az EU-csatlakozásról szóló népszavazás idén májusban várható „eredményét” mutatja a 2. táblázat a vizsgált négy ország tekintetében. A felnőtt korú magyar lakosság közel kétharmada támogatná a csatlakozást egy erről szóló népszavazáson, a részvételüket ígérők között pedig már 84%-nyian vannak az igennel szavazók. Ezzel a magyarok bizonyultak a legelkötelezettebbnek az EU-csatlakozás kérdésében, és ez a vezető hely 1999 óta folyamatosan fennáll mindig vizsgált három ország között. Lengyelországban és Oroszországban egyaránt a népszavazáson résztvevők háromnegyede állította, hogy csatlakozáspárti, de a lengyelek között valamivel több az ellenző, az oroszok között pedig a még bizonytalan válaszadó. (1. ábra és 2. táblázat).

1. ábra Az EU-csatlakozás támogatottsága a visegrádi országokban és Oroszországban a népszavazáson részvételüket ígérők körében (%)

Érdekes még megfigyelni, hogy a népszavazástól távol maradó, de a csatlakozásról alkotott véleményüket mégis eláruló válaszolók megoszlását tekintve is a magyarok a leginkább csatlakozáspártiak: itt a legmagasabb az EU-csatlakozással egyetértők és legalacsonyabb az egyet nem értők aránya a négy ország közül, ráadásul az egyetértők tábora két és félszer akkora, mint az elutasítóké. Ezzel szemben a népszavazáson részt nem vevő lengyelek között fele-fele az EU-csatlakozást amúgy támogatók illetve ellenzők aránya, a cseheknel pedig több az ellenző, mint az egyetértő, ugyanakkor itt a legnagyobb a véleménnyel még nem rendelkezők aránya. (2. táblázat)

A részvételüket ígérők és a csatlakozás mellett szavazó magyarok között mintabeli súlyukhoz képest többen vannak a férfiak, a 18–39 évesek, a diplomások, a nem nyugdíjas inaktívok (pl. tanuló, gyesen, gyeden lévő válaszolók), valamint a budapestiek. A csatlakozás ellen szavazók között felülreprezentáltak a középkorúak (40–59 évesek) és az egy főre jutó háztartási jövedelem alapján legszegényebbnek minősülők. A népszavazáson való részvételi hajlandóságuk ellenére bizonytalanok között az átlagnál több a nő és az idős válaszoló.

2. táblázat Az EU-csatlakozás támogatottsága a visegrádi országok és Oroszország lakossága körében Egy esetleges EU-csatlakozásról szóló népszavazáson... (az összes válaszadó, a népszavazáson való részvételüket ígérők, valamint a népszavazáson részt venni nem kívánók¹ arányában)

	Magyarország			Csehország			Lengyelország			Oroszország		
	Az összes válaszadó %-ában	A részvételüket ígérők %-ában	A részvételüket <i>nem</i> ígérők %-ában	Az összes válaszadó %-ában	A részvételüket ígérők %-ában	A részvételüket <i>nem</i> ígérők %-ában	Az összes válaszadó %-ában	A részvételüket ígérők %-ában	A részvételüket <i>nem</i> ígérők %-ában	Az összes válaszadó %-ában ²	A részvételüket ígérők %-ában	A részvételüket <i>nem</i> ígérők %-ában
^a csatlakozásra szavazna	72,1	84,3	37,4	47,4	62,8	19,8	62,1	75,1	29,5	56,7	75,2	35,7
a csatlakozás ellen szavazna	9,5	7,7	15,5	27,3	29,1	24,3	21,7	18,5	29,9	20,9	13,9	28,8
nem tudja	17,2	8,0	47,1	25,3	8,1	55,9	16,1	6,4	40,6	22,4	10,9	35,5
összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N=	1505	1159	361	1057	678	379	1047	750	297	1600	850	750

¹ Az EU-csatlakozásról tartandó esetleges népszavazáson való részvételről szóló kérdésben (ld. 1. táblázat) a részvételük tekintetében bizonytalan, vagy a szavazástól távolmaradóktól megkérdeztük, hogy ha mégis részt venne egy ilyen szavazáson, hogyan döntene. A kérdés pontos szövege így hangzott: *Még sok idő van addig, amíg ... országnak az Európai Unióhoz való csatlakozásáról népszavazást írnak ki. Néhányan az utolsó pillanatban döntenek arról, hogy mire szavaznak. Ha mégis úgy döntene, hogy részt venne egy ilyen népszavazáson, akkor Ön az Európai Unióhoz való csatlakozásra vagy Európai Unióhoz való csatlakozás ellen szavazna?*

² Hivatalos orosz adatok hiján a többi orosz adat alapján becsült érték.

A három mindig vizsgált országban csatlakozást támogatottságának elmúlt három évben történt változását a 2. ábra mutatja. A különböző adatpontok csak némi fenntartással hasonlíthatóak össze a kérdezés eltérő technikája miatt: 2002 májusában ugyanis – az eddigiektől eltérő módon – először a népszavazáson való részvételi hajlandóságra kérdeztünk rá, majd az itt részvételi szándékukat jelzőktől kérdeztük meg azt, hogy hogyan szavazna. Korábban ez az előzetes „szűrőkérdés” nem szerepelt, hanem minden megkérdezett válaszolhatott arra, hogy miként szavazna egy ilyen népszavazás alkalmával. Az összehasonlítás alapján a korábbi tendenciák folytatódásaként értelmezhetjük aktuális adatainkat. 1999 óta minden adatfelvételkor a magyarok támogatták a legnagyobb arányban a csatlakozást, a lengyelek szintén minden alkalommal a második helyen állnak e rangsorban, és ezáltal a csehek között találjuk a legkevesebb EU-párti megkérdezettet a három ország közül, de még itt is a lakosság közel fele szavazna a csatlakozás mellett.

2. ábra Az EU-csatlakozás támogatottságának változása az elmúlt 3 évben Magyarországon, Csehországban és Lengyelországban (az összes megkérdezett arányában)

